

SIGHIȘOARA,
17-25 august
2007

Festivalul „ProEtnica“ -

Fără a exagera în vreun fel, Federația Comunităților Evreiești din România a inițiat în cadrul Festivalului „ProEtnica” „Dialogul interreligios Mozaic-Creștin-Islamic” - prilej îmbrățișat de reprezentanții marilor culte monoteiste, de a sublinia împreună nevoia de dialog atât la nivelul ierarhilor cât și al fiecărui individ care se apropie de Credință. Întâlnirea a fost moderată de președintele F.C.E.R., deputat dr. Aurel Vainer, care a deschis acest colocviu cu o referire la părintele recunoscut al tuturor religiilor monoteiste - Avraham, primul om care sparge chipurile idolilor și face doar voia Adevăratului Unicului Dumnezeu. Moderatorul preciza în cuvântul său introductiv: „Chiar dacă „ProEtnica” este un festival dedicat cu preponderență arti, dansului, muzicii, am considerat că este bine să introducem în program acest dialog interreligios, dar și o masă rotundă dedicată marelui om de cultură Mihail Sebastian, la 100 de ani de la nașterea sa”. Deputat dr. Aurel Vainer mai aducea cu această ocazie în fața asistenței argumentul decisiv în alegerea unui asemenea moment pentru dialog: „Fără cunoaștere, recunoaștere și dialog interreligios nu putem discerne între bine și rău. Fără cunoaștere, pericolul fanatismului și fundamentalismului, al iraționalismului și egoismului este imens”.

Prima autoritate religioasă care a luat cuvântul a fost Marele Rabin Menachem Hacoheh, personalitate recunoscută nu doar în Israel sau în România, dar și în cele mai înalte foruri internaționale care promovează comunicarea interreligioasă. Eminența Sa spunea cu acest prilej: „A dialoga nu înseamnă a vorbi unul cu

Reinaugurarea Sinagogii sighișorene

Turistul ce poposea în Sighișoara putea să audă până de curând povestea cutremurătoare a orașului unde mai trăiește un singur evreu. Un evreu și o sinagogă, ce poartă între zidurile ei istoria sutelor de evrei ce trăiau aici odinioară. La 23 august 2007, zeci de oaspeți și localnici au asistat la reșterea mezuzei pe poarta sinagogii. Rugăciunea, aflată la intrarea fiecărui lăcaș evreiesc, reprezintă o binecuvântare pentru aceasta. Cei care au luat cuvântul în cadrul reinaurării festive a lăcașului de cult au vorbit despre acest eveniment, nesperat până anul trecut, ca despre o minune. Primul care a evocat această dimensiune unică a evenimentului a fost președintele Comunității Evreilor din Târgu Mureș, Alexandru Ausch. Despre aceeași minune a redeschiderii sinagogii a vorbit și președintele Federației Comunităților Evreiești din România, deputat dr. Aurel Vainer, care, în cuvântul său, a apreciat efortul domnului David Blum, un om de suflet poposit pe aceste meleaguri, care a investit sufleteste și material în această clădire ce poartă o deosebită semnificație spirituală pentru regiune. „Acest eveniment se leagă de o serie de minuni contemporane pentru obștea noastră - afirma dr. Aurel Vainer - prin faptul că aici, la «ProEtnica», se întâlnesc toate etniile și toate religiile din România, prin aceea că atât Marele Rabin Menachem Hacoheh, cât și tânărul Rabin Shlomo Rosen se află aici, prin angajamentul moral pe care l-am făcut în sensul prezervării patrimoniului cultural evreiesc în România”.

Ca de obicei la diversele evenimente, cuvântul Marelui Rabin Menachem Hacoheh este o lecție reală de filosofie a vieții, de trăire întru moralitate. Eșența cuvântului său rostit cu acest prilej se referă la faptul că monoteismul - al cărui părinte a fost Patriarhul Avraham - înseamnă Credință în Dumnezeu, dar și în semenii,

celălalt, a dialoga înseamnă, în primul rând, a ne asculta unul pe celălalt, iar cel care intră într-un dialog nu trebuie să se simtă deșteptătorul unui adevăr absolut”. De la aceste premise a pornit în analiza pe care a făcut-o fenomenului religios contemporan. Nevoia adaptării dialogului interreligios la valorile actuale a stat în atenția sa și a următorilor vorbitori. Muftul Cultului Musulman, Yusuf Murat, a tras un semnal de alarmă, în cuvântul său, referitor la felul în care mișcări fundamentaliste și extremiste au tendința să atragă un tineret care este uneori necunosător al valorilor autentice ale religiei. Ca și antevorbitorul său, a subliniat faptul că este nevoie ca religia să fie cea care dă sens existenței, să îndrepte moral o societate aflată uneori în derivă.

Ca reprezentant al Patriarhiei Ortodoxe Române, preot Ion Armași s-a referit la numeroasele eforturi pe care le face Biserica Ortodoxă Română în sensul promovării unor valori morale și umanitare comune tuturor cultelor. Azi, la dispariția conducătorului B.O.R., Patriarhul Teoctist, acest organism se angajează în continuarea operii acestuia, de peste două decenii, de dialog interreligios. De altfel, și Marele Rabin Menachem Hacoheh și dr. Aurel Vainer au subliniat deschiderea și prietenia pe care marile ierarh ai Bisericii Ortodoxe a arătat-o mereu față de reprezentanții Cultului Mozaic, dar și ai altor culte frățești. Preot prof. Ioan Vasile Leab, directorul Centrului de Studii Eumenice și Interreligioase din cadrul Universității „Babeș-Bolyai”, a accentuat, în cuvântul său, marea deschidere pe care o are universitatea clujeană pentru dialogul interconfesional, deschidere manifestată prin toate cele cinci centre de specialitate din cadrul său.

O prezență reconfortantă pentru existența unui viitor al micii comunități a evreilor din România a fost cea a tânărului Rabin Shlomo Rosen, recent absolvent al unui reputat seminar rabinic din Statele Unite. Din perspectiva unei autorități religioase ce aparține celei mai noi generații, domnia-sa sublinia nevoia de a înțelege relațiile interreligioase de la bază, de la comunicarea interumană, simplă, cotidiană. Preotul Daniel Avram, ca reprezentant al greco-catolicilor din Cluj Napoca, s-a referit la necesitatea

Marele Rabin MENACHEM HACOHEH „Să dialoghezi înseamnă să și ascuți”

- Ce înseamnă azi dialogul interreligios?
- Așa cum am spus și în cadrul dialogului sighișorean, să dialoghezi nu înseamnă doar să comunici ci, în primul rând, să știi să ascuți. Cuvântul „lišmoah” are în ebraică două înțelesuri: a asculta și a înțelege. Când a inaugurat Templul din Ierusalim, Solomon a spus o rugăciune „Te rog, Unicul Dumnezeu, să îmi dai o inimă care să înțeleagă”. Dacă acest dialog, ca orice alt dialog, are sens în măsura în care aduce mai multă înțelegere. Ceea ce eu mă aștept de la lumea creștină, în primul rând, este să ne înțeleagă - pentru că mulți ani la rând nu ne-au înțeles. Dacă dialogul înseamnă toleranță pentru ceilalți, atunci este foarte important să continue. Dialogul de aici a fost o secvență a acestui dialog care se desfășoară peste tot în lume și cred că este foarte important să continue căci este urgent să existe firesc.
- În spatele cuvintelor frumoase trebuie să existe faptele.
- Da, este nevoie de ecou în împrejurimi...
- Cred că vocea ecoului este chiar rabinul, preotul, imamul. Este adevărat?
- Dacă preotul, imamul, rabinul vorbesc mereu împotriva rasismului, terorismului, antisemitismului, acest lucru va marca audiența.

treckeri la un dialog practic, pe temele esențiale - dialog care, din păcate, este foarte greu de inițiat chiar între „biserici surori”, apropiate dogmatic și conceptual. Numeroși oameni de cultură din Sighișoara, dar și din zona Maramureșului sau din București, au ținut să își exprime opinia referitor la atât de vasta tematică a conferinței.

Din cuvântul prof. Hary Kuller, una dintre personalitățile care s-au aplecat cu mare atenție asupra fenomenului religios în istorie și contemporaneitate, desprindem nevoia de a aprofunda dialogul, de a intra pe tărâmul dezbaterii de substanță. De asemenea, din cuvântului președintelui Comunității Evreilor din Brașov, dr. ing. Tiberiu Roth, s-a extragut ideea esențială că preotul/rabinul/imamul este omul care aduce mesajul către frații săi întru credință, iar acest mesaj trebuie să propovăduiască adevărata înțelegere interumană.

De deosebite aprecieri s-a bucurat cel care a organizat întreaga conferință, dr. ing. José Blum, coordonator al departamentului cultural al F.C.E.R., implicat în desfășurarea „ProEtnica”.

Concertul orădenilor, răsplătit cu aplauze și dans

Concertul formațiilor Comunității Evreilor din Oradea nu a stârnit doar aplauze și fre-mătătoare admirație, dar a reușit să îi smulgă pe spectatori din amoretă. să îi invite - fără cuvinte, ci doar cu muzică - la dans. Din jobenul misterios al percuționistului (Andrei Saidler) s-au ivit sonorități ale ștel-urilor - micile așezări evreiești de odinioară -, dar și ale marilor scene ale lumii. Formația „Hakeshet” („Curcubul”) - Gabi Ardelean, Ari Nagy Sandor, Boros Konrad Peter, Ion Pintea, Ilie Pop, N. Levi Nicolae și Andrei Saidler - aduce propriile sale prelucrări și interpretări, care oscilează între muzică autentic evreiască, jazz și blues.

O notă aparte unei tinere cu totul speciale, Kati Kóváry. Mezina unei familii cu voci de aur (fratele cel mare este cantorul unei mari sinagogi din

„Mazel Tov” din Cluj - oaspeți așteptați cu drag

Comunitatea Evreilor din Brașov nu ar fi putut fi absentă de la un asemenea eveniment. Deși au urcat pe scenă în penultima zi a Festivalului, componenții grupului „Yahad” din orașul de la poalele Tâmpel, au reușit să ofere, din nou, un moment strălucit asistenței aflate în Piața Mare din Cetatea Sighișoarei. Cum „Yahad” înseamnă în română „împreună”, ei au reușit chiar acest lucru... să aducă laolaltă oamenii de diferite etnii și diferite vârste, care iubesc muzica tradițională de calitate.

„Yahad” sau, simplu, împreună

un eveniment de excepție

Deputat
dr. AUREL VAINER,
președintele F.C.E.R.

„ProEtnica” și viitorul unei vechi sinagogi

Într-un sens pozitiv, întâlnirea de ieri, cu privire la dialogul interreligios, a întrecut oricare dintre așteptările mele. Prin prezența întregii palete de religii, culte și confesiuni care există azi în România. Contribuțiile fiecăruia au fost de mare ținută, în sensul nevoii de înțelegere și comunicare. A urmat azi dimineață un eveniment de excepție pe care nu l-am inițiat eu, dar l-am încurajat prin această colaborare cu domnul David Blum, un evreu venit de la Washington, care și-a propus să redea vieții o frumoasă sinagogă care a implinit 105 ani. Iată că Dumnezeu ne-a ajutat și am participat la acest foarte frumos eveniment de reinaugurare.

- Cum vedeți viitorul acestei sinagogi complet renovate?

- Șansa este mare și nu este unică. Aici avantajul a fost că a venit un binevoitor să o repună în valoare, în circulație. În ceea ce privește alte sinagogi din locuri unde numărul evreilor s-a redus substanțial, totuși dorim ca aceste lăcașuri să trăiască, fiind o mărturie puternică a prezenței evreilor de-a lungul celor șase secole pe aceste meleaguri. Nu avem nici un drept să ștergem cu buretele această tradiție, dimpotrivă trebuie să o păstrăm. În periplul meu, am vizitat și micul oraș moldav Săveni. Sinagoga era ca un depozit uitat, prin neutilizare, dar care avea semnul distinct, un Magen David... E cazul să dispară? Nu este posibil! Azi nu e folosită dar nu este cu puțință ca semnele acesteia - Magen David, Menorah - să dispară, chiar dacă aceste lăcașuri vor avea alte destinații.

Am reușit să pun la punct un program pentru ziua de 2 octombrie, de comemorare a pogromului de la Dorohoi, primul pogrom antievreiesc din România, din 1940. L-am ancorat într-un subiect mai larg: „Evreii în viața Dorohoiului”. În afara ceremoniei religioase de la cimitir, vom mai face două lucruri foarte importante: punerea pietrei de temelie a Muzeului Evreilor din Moldova de Nord

într-una dintre cele două sinagogi. Revelația revelațiilor pentru mine a fost la Vatra Dornei, localitatea pe care o iubesc din copilărie. Sinagoga din Vatra Dornei pare că plânge tot mai mult dar am avut marea bucurie că primarul orașului și-a arătat deschiderea pentru o intervenție comună în sensul salvării acesteia.

Am avut o mare bucurie la Botoșani, unde una dintre cele mai frumoase sinagogi din România a căpătat o nouă față. Iată că sunt semne că noi păstrăm acest patrimoniu, îl dezvoltăm și îl ducem mai departe. El va rămâne pentru evreii ce viețuiesc aici dar și pentru istorie.

Am fost în urmă cu câțiva ani în Praga, unde turiștii neevrei din toate colțurile lumii vizitează în centrul istoric toate obiectivele evreiești, deși acolo nu mai sunt evrei. Au viitor aceste lăcașuri de cult și de sacralitate și eu cred în valoarea ținerei lor în viață.

Iată aici, la Sighișoara, este o minune din nou pentru poporul evreu ce s-a întâmplat și sunt convins că are viitor. Propunerea Marelui Rabin Menachem Hacoheh de a face anul un seminar pentru copii evrei și neevrei este un proiect, căruia îi putem alătura multe alte proiecte. Pe de altă parte, sunt foarte satisfăcut la încheierea acestui colocviu Mihail Sebastian, care pentru mine a fost o reală încântare. Nivelul dezbaterilor, participarea - evrei și neevrei - și nu putem decât să ne mândrim cu o asemenea personalitate, în toată complexitatea sa, cum a fost Mihail Sebastian. Încă o dată mi s-a întărit convingerea că trebuie să lucrez pentru ca la Brăila să apară o statuie a lui Mihail Sebastian, chiar dacă el avea idei împotriva centenarelor și statuiilor. O idee foarte importantă mi-a dat domnul Geo Șerban - să facem un colocviu Sebastian la Brăila și acolo să arțindem și mai puternic această flacără în amintirea lui Mihail Sebastian.

Conferințele Universității „Babeș Bolyai” din Cluj-Napoca

În calitate de partener al Festivalului, Universitatea „Babeș Bolyai” din Cluj-Napoca a venit cu o serie de conferințe dedicate multiculturalismului și istoriei comunicării interetnice în spațiul românesc. Seria manifestărilor a fost deschisă de profesorul dr. Andrei Marga, președintele Consiliului Academic al U.B.B., cu prelegerea „Aspecte actuale ale multiculturalismului”, în care filosoful clujean s-a referit la modalitățile democratice prin care multiculturalismul poate fi instituționalizat. Cel de-al doilea conferință, invitat de Institutul de Studii Internaționale (I.S.I.), a fost prof. dr. Lucian Năstăsă, care s-a referit la destinul evreilor români după încheierea celui de-al doilea război mondial. Conferința intitulată „Holocaust după Holocaust” a reprezentat un prilej pentru a analiza memoria evreiască de după război. Un subiect legat de comunitatea iudaică a avut și conferința susținută de profesorul Michael Shafir, care s-a referit, într-o abordare comparativă, la memoria Holocaustului și cea a Gulagului, la tragedii și la instrumentalizarea lor politică, la istorie versus memorie subiectivă.

Ciclul conferințelor s-a încheiat cu prelegerea „Minoritățile etnice și securitatea la începutul secolului XXI”, susținută de conf. univ. dr. Adrian Ivan, directorul executiv al I.S.I. al U.B.B.

Teatru și poezie

Teatrul „Ariel” din Târgu Mureș a venit la Sighișoara cu o reprezentație inspirată de romanul lui Dieter Schlesak, „Capesius, farmacistul de la Auschwitz”. Regizora Alina Nelega a pus în scenă, sub forma unui spectacol-lectură, istoria legată de acest personaj sinistru, care și-a negat vina până la capăt. Piesa este un pretext pentru a prezenta câteva drame personale ale celor ucși la Auschwitz - este prezentată uciderea copiilor, scene de groază din camera de gazare, enormitatea mașinării crimei în care au activat așa-ziși medici și așa-ziși farmaciști, care au abdicat de la orice formă de minimă morală.

În secțiunea dedicată poeziei, a fost prezentă scriitoarea Martha Izsak, care s-a născut la Târgu Mureș și trăiește azi la Cluj-Napoca. Versurile ei, inspirate din experiența personală, dar și din cea a familiei sale, tratează - printre multe alte teme abordate - și soarta eternă a evreilor.

...pentru DAVID BLUM, avocat din Statele Unite

O întrebare...

- De ce ați ales sinagoga din Sighișoara pentru un gest atât de nobil?
- Viața m-a adus aici, inițial pentru că am fost solicitat să ajut în problema celor dependenți de droguri. Am venit la Sighișoara, am văzut Sighișoara și m-am îndrăgostit. Sunt gata să ies la pensie și așa vrea să continui să scriu - proză și poezie. În urmă cu cinci ani, am venit pentru prima oară la Sighișoara. Este unul dintre cele mai frumoase locuri pe care le-am văzut aici. Deși azi mai este doar un singur evreu în Sighișoara, acest loc este destinat prezervării memoriei evreiești aici. Pentru mine, însă, este foarte importantă și menținerea unui prezent viu. Așa cum sugera Marele Rabin, am putea organiza un eveniment anual pentru copii, apoi sperăm să fie vizionări de filme, conferințe, expoziții. Spre exemplu, viața domnului Ausch, președintele Comunității din Târgu Mureș, este una cu adevărat incredibilă. Sunt și alți oameni cu vieți la fel de interesante... A le înregistra și a le prezenta cred că ar fi foarte important pentru noi toți. De aceea cred că această sinagogă va menține un suflet viu în Sighișoara.

...și pentru JONATHAN ROSENZWEIG, atașat cultural al Ambasadei Israelului la București

- Ați venit la Sighișoara, doar pentru câteva ore. De ce a fost importantă această deplasare pentru dumneavoastră?
- Este foarte important pentru noi, ca Ambasada a Israelului, să fim alături de toți aceia care au inițiativă de dialog între diferite religii și diferite culturi. Cred că prezența a 20 de etnii, aici, la Sighișoara, are o importanță simbolică transformând acest spațiu într-un loc de întâlnire. Dialogul de azi între religii capătă o altă viziune, o dimensiune spirită, desfășurându-se în acest spațiu. Cel mai important este să știm să întrebăm, că să învățăm și ca să vedem cum putem merge mai departe, pentru a avea un viitor mai bun.

Pagini realizate de
LUCIANA FRIEDMANN